

Шкільна бібліотека

Сонцем стань!

Збірка поезій

Харків
«ФОЛІО»
2019

Михайло СТАРИЦЬКИЙ
(1840—1904)

ВИКЛИК

Ніч яка, Господи! Місячна, зоряна:
Ясно, хоч голки збирай...
Вийди, кохана, працю зморена,
Хоч на хвилиночку в гай!

Сядем укупі ми тут під калиною —
І над панами я пан...
Глянь, моя рибонько, — срібною хвилею
Стелеться полем туман.

Гай чарівний, ніби променем всипаний,
Чи загадався, чи спить?
Он на стрункій та високій осичині
Листя пестливо тремтить.

Небо незміряне всипано зорями —
Що то за Божа краса!
Перлами-зорями теж під тополями
Грає перлиста роса.

Ти не лякайся-но, що свої ніженьки
Вмочиш в холодну росу:
Я тебе, вірная, аж до хатиньки
Сам на руках однесу.

Ти не лякайся, а що змерзнеш, лебедонько;
Тепло — ні вітру, ні хмар...
Я пригорну тебе до свого серденька,
Й займеться зразу, мов жар;

Ти не лякайся, аби тут та підслухали
Тиху розмову твою:
Нічка поклала всіх, соном окутала —
Ані шелесне в гаю!

Сплять вороги твої, знуджені працею,
Нас не сполоха їх сміх...
Чи ж нам, окривдженим долею клятою,
Й хвиля кохання — за гріх?

1870 р.

ДО МОЛОДІ

На вас, завзятці-юнаки,
Борці за щастя України,
Кладу найкращії думки,
Мої сподіванки єдині.

В вас молода ще грає кров,
У вас в думках немає бруду,
Палає в серці ще любов
До обездоленого люду..

Не занежайте ж ви її,
Не розгубіть по світі всує,
Нехай вона ваш дух гартує
У чесній, славній боротьбі!

Бо стоголовий людський кат
Лютує, дужчає щоднини...
Не можна тратити і хвилини,
Поки ще стогне темний брат.

Поки живий, — мерщій несіть
Сліпому світиво просвіти,
І в серце, смертю повите,
Живу надію закропіть!

Вшануйте рідну його річ,
Назвіть без хитрощів своєю
І розженіте над землею
Ви непрозору, глупу ніч...

Най кат жене, а ви любіть
Свою окрадену родину, —
Йй за неї сили до загину
І навіть душу положіть!

1876 р.

Іван ФРАНКО
(1856—1916)

КАМЕНЯРІ

Я бачив дивний сон.
Немов передо мною
Безмірна, та пуста, і дика площина
І я, прикований ланцем залізним, стою
Під височенною гранітною скалою,
А далі тисячі таких самих, як я.

У кожного чоло життя і жаль порили,
І в оці кожного горить любові жар,
І руки в кожного ланці, мов гадь, обвили,
І плечі кожного додолу ся схилили,
Бо давить всіх один страшний якийсь тягар.

У кожного в руках тяжкий залізний молот,
І голос сильний нам згори, як грім, гримить:
«Лупайте сю скалу! Нехай ні жар, ні холод
Не спинить вас!
Зносить і труд, і спрагу, й голод,
Бо вам призначено скалу сесю розбить».

І всі ми, як один, підняли вгору руки,
І тисяч молотів о камінь загуло,
І в тисячні боки розприскалися шути
Та відривки скали; ми з силою розпуки
Раз по раз гримали о кам'яне чоло.

Мов водопаду рев, мов битви гук кривавий,
Так наші молоти гриміли раз у раз;
І п'ядь за п'ядею ми місця здобували;

Хоч не одного там калічили ті скали,
Ми далі йшли, ніщо не спинювало нас.

І кожний з нас те знав, що слави нам не буде,
Ні пам'яті в людей за сей кривавий труд,
Що аж тоді підуть по сій дорозі люди,
Як ми проб'єм її та вирівняєм всюди,
Як наші кості тут під нею зогниють.

Та слави людської зовсім ми не бажали,
Бо не герої ми і не багатирі.
Ні, ми невольники, хоч добровільно взяли
На себе пута. Ми рабами волі стали:
На шляху поступу ми лиш каменярі.

І всі ми вірили, що своїми руками
Розіб'ємо скалу, роздробимо граніт,
Що кров'ю власною і власними кістками
Твердий змуруємо гостинець і за нами
Прийде нове життя, добро нове у світ.

І знали ми, що там далеко десь у світі,
Який ми кинули для праці, поту й пут,
За нами сльози ллють мами, жінки і діти,
Що други й недруги, гнівнії та сердиті,
І нас, і намір наш, і діло те кленуть.

Ми знали се, і в нас не раз душа боліла,
І серце рвалося, і груди жаль стискав;
Та сльози, ані жаль, ні біль пекучий тіла,
Ані прокляття нас не відтягли від діла,
І молота ніхто із рук не випускав.

Отак ми всі йдемо, в одну громаду скуті
Святою думкою, а молоти в руках.
Нехай прокляті ми і світом позабуті!
Ми ломимо скалу, рівняєм правді путі,
І щастя всіх прийде по наших аж кістках.

1878 р.

ЗМІСТ

Передмова. Т. М. Панасенко	3
----------------------------------	---

Михайло СТАРИЦЬКИЙ

Виклик	5
До молоді	7
Монологи про кохання (<i>Уривок</i>) («Не захвати солодкого зомління...»)	8
Гетьман	10

Іван ФРАНКО

Каменярі	14
Гімн (<i>Замість пролога</i>)	16
Гримить!	18
«Земле, моя всеплодющая мати...»	19
Сікстинська мадонна	20
Vivere memento!	21
К. П.	23
«Розвивайся ти, високий дубе...»	24
«Безмежнеє поле в сніжному завою...»	26
«Ой ти, дівчино, з горіха зерна...»	27
«Чого являєшся мені...»	28

«Хоч ти не будеш цвіткою цвісти...»	30
Декадент	31
Легенда про вічне життя	32
Мойсей	38

Володимир САМІЙЛЕНКО

Україна («Наша славна Україна...»)	95
Україна («У мене є одно кохання...»)	96
Українська мова	97
Сміливий чоловік	98
Патріота Іван	99
Патріоти	101
Не вмре поезія	103
На печі (<i>Українська патріотична дума</i>)	104
Невдячний кінь	106
Діяч	107

Павло ГРАБОВСЬКИЙ

Із збірки «ПРОЛІСОК»

Надія	108
До Н. К. С. («Такої певної, святої...»)	109
До Н. К. С. («Зранку в холодну могилу...»)	110
До матері	111
До Русі-України	112
Справжні герої	113

Леся УКРАЇНКА

Тиша морська	114
Contra spem spero!	116
Давня казка	117

«Хотіла б я піснею стати...»	143
Давня весна	144
«Стояла я і слухала весну...»	145
«І все-таки до тебе думка лине...»	146
To be or not to be?..	147
Мрії	149
«Як дитиною, бувало...»	152
«Ви щасливі, пречистії зорі...»	153
«Все, все покинуть, до тебе полинуть...»	154
«Твої листи завжди пахнуть зов'ялими трояндами...»	155
«Уста говорять: “Він навіки згинув!”...»	157
«Квіток, квіток...»	158
«І ти колись боролась, мов Ізраїль...»	160
Хвиля	163
«Хто вам сказав, що я слабка...»	165

Микола ВОРОНИЙ

Євшан-зілля	166
Іванові Франкові	172
Ти не любиш мене	175
Легенда	176
Інфанта	178
Блакитна Панна	180
За Україну!	181

Олександр ОЛЕСЬ

Чари ночі	183
«З журбою радість обнялась...»	185
«О слово рідне! Орле скутий!...»	186
«Яка краса: відродження країни!...»	187

Лебідь	188
«О принесіть як не надію...»	190

Із книги «КНЯЖА УКРАЇНА»

Заспів	191
Україна в старовину	194
Похід на Царгород	197
Микита Кожум'яка	200
Ярослав Мудрий	203

Володимир СВДЗІНСЬКИЙ

«Ти увійшла нечутно, як русалка...»	207
«Ударив дощ, заколихав...»	208
«У рідній моїй стороні...»	209

Микола ЗЕРОВ

Чистий четвер	210
Київ — традиція	211

Михайль СЕМЕНКО

Місто	212
Бажання	213
Запрошення	214

Павло ТИЧИНА

«Блакить мою душу обвіяла»	215
«Ви знаєте, як липа шелестить...»	216
«Не бував ти у наших краях!»	217
«Гаї шумлять...»	218

«Арфами, арфами...»	219
«О панно Інно...»	220
«Ой не крийся, природо, не крийся...»	221
Золотий гомін	222
Дума про трьох вітрів	227
«Подивилась ясно...»	230
«Одчиняйте двері...»	231
Пам'яті тридцяти	232
Енгармонійне	233
Скорбна мати	235
«І Бєлий, і Блок...»	238
«Мадонно моя...»	239

Максим РИЛЬСЬКИЙ

«Осінь-маляр із палітрою пишною...»	242
«Яблука допіли, яблука червоні!»	243
«Молюсь і вірю...»	244
«Солодкий світ!...»	245
Дощ («Благодатний, довгожданий...»)	246
«Запахла осінь в'ялим тютюном...»	247
Троянди й виноград	248
Мова	249

Євген МАЛАНЮК

Під чужим небом	250
Стилет чи стилос?	253
«Знаю — медом сонця...»	254
Шевченко	255
Куліш	256

Істотне	257
Земна мадонна	258

Володимир СОСЮРА

Люблю	259
«Так ніхто не кохав!...»	260
«Білі акації будуть цвісти...»	261
Два Володьки (<i>уривок</i>)	262
Осінь («Облітають квіти, обриває вітер...»)	264
Васильки	265
Любіть Україну!	266
«Солов'їні далі, далі солов'їні...»	268

Євген ПЛУЖНИК

«Я знаю...»	269
«Для вас, історики майбутні...»	270
«Вчись у природи творчого спокою...»	271
«Річний пісок слідок ноги твоєї...»	272
«Ніч... а човен — як срібний птах!...»	273

Олег ОЛЬЖИЧ

«Захочеш — і будеш!...»	274
«Знов вітри над землею, вітри...»	275
Господь багатий нас благословив	276

Олена ТЕЛІГА

Сучасникам	277
Вечірня пісня	278
«Моя душа й по темнім трунку...»	279
Радість	280

Богдан-Ігор АНТОНІЧ

Дороги	281
Зелена Євангелія	282
Різдво	283
Автопортрет	284
Вишні	285
Пісня про незнищенність матерії	286

Андрій МАЛИШКО

Моя стежина	287
Стань зорею мені	289
Пісня про рушник	290
Пояснення <i>Т. М. Панасенко</i>	291